

«Om hundrede år er alting glemt?»

Av Leif Arne Heløe

Dersom menneskeheten plutselig døde ut, hvordan ville livet på kloden utvikle seg? Ville sporene etter oss bli borte, eller ville de blitt stående som arr i naturen til evig tid, til skam og skjensel?

Tidsskriftet New Scientist stilte i fjor høst spørsmålene til en gruppe anerkjente forskere fra ulike forskningsfelter. Svarene, som senere ble referert og kommentert, blant annet i den svenske avisen Dagens Nyheter, var like enstemmige som overraskende: Kloden bryr seg ikke, den glemmer oss på et øyeblikk. Allerede første natten ville vårt fravær merkes fra verdensrommet. Lysene ville slukkes litt etter litt, etter noen uker stopper all kraftproduksjon, og det blir mørkt nattestid. De mest synlige tegnene på menneskelig aktivitet – svære bygninger og samferdselsnett med jernbanelinjer, broer, veier og flyplasser – blir stående noen tiår før de raser sammen eller gror ned. Skog og kratt gjenerobrer dyrket mark, den opprinnelige floraen og faunaen (i den grad de noen gang har vært opprinnelige) overtar. Forandringene vil komme raskest i varme strøk av kloden og der mennesket har satt få spor etter seg. Husdyrene blir ville, det blir færre av dem, men til gjengjeld er de tøffere og herdigere. Fiskebestanden tar seg opp, slik vi opplevde under krigen da fisket på verdenshavene stoppet opp. Genmanipulerte og høyforedlete arter av planter og dyr makter ikke kampen for tilværelsen, og dør ut. Forurensninger og gifter som mennesket har påført naturen uttynnes og forsvinner i løpet av noen tiår.

Hva så med atomkraftverkene som blir stående uten tilsyn og kjøling, med garantert nedsmelting til følge? I dag finnes omlag 400–500 kjernekraftverk i verden, mange av dem til stor bekymring. Men heller ikke nedsmeltingen av reaktorene vil få store konsekvenser,

vel å merke, i det lange løp, mener forskerne. Naturen tar tiden til hjelp og ordner opp. Forskerne viser til utviklingen i regionen rundt Tsjernobyl etter katastrofen for 20 år siden. Etter den første sjokkbølgen av sykdom og død, inntok rotter og villhunder de evakuerte områdene. De seneste årene har ulv og villsvin vandret inn.

Men den globale oppvarmingen vi har etterlatt oss blir ikke borte over natten. Den vil henge i ennå i tusen år, helt til CO₂-gehalten i atmosfæren stabiliserer seg og verdenshavene absorberer de siste levningene etter skapningens herrer.

«Om hundrede år er alting glemt», gjendiktet Knut Hamsun en gammel tekst for vel hundre år siden. At sitatet fortsatt huskes, er bevis godt nok på at Hamsun feilberegnet varigheten. Sporene etter mennesket vil være borte først om hundre tusen år, spår forskerne. Da gjenstår bare spredte, nedleirete rester av tungmetaller, plast og glass samt signaler fra radiobølger som har forvillet seg ut i galaksen. Men også de fortar seg samtidig som de siste rudimenter etter menneskeheten viskes ut av nye istider og erosjon. Så er vi glemt.

Angst for undergangen har fulgt mennesket fra tidenes morgen. «Nå er det sist i verdens tid», ble det sagt i min barndom når noe riktig uventet skjedde. Bokstavtro og vidløftige tolkninger av Bibelen om Harmogeddon og Dommedag har medført mye galskap og elendighet, likeså troen på Ragnarok i nordisk mytologi. Da Halleys komet nærmet seg jorden i 1910, fryktet mange den store smellen. De solgte sitt jordiske gods og vandret ut i ødemarken. Men smellen uteble. De utvandrete vendte tilbake slukøret og fattige, men i live. Arr på jordoverflaten vitner om at det flere

ganger likevel har skjedd katastrofer med store ødeleggelser på kloden, som den gang kollisjoner med asteroider for 50 og 250 millioner år siden. Denne katastrofen er senere brukt som en av flere mulige forklaringer på at dinosaurer døde ut. Nå er jo det

riktignok en stund siden, men likevel ikke til hinder for at noe liknende kan skje igjen, eller jorden kan møte andre katastrofer i form av strålestorm eller nedslag fra supernova, kanskje omfattende vulkanisme. Sannsynligheten for at så vil skje i vår tid er mikroskopisk, men tilstrekkelig til at den gir næring til våre evige grublerier om hvilken straff vi kan vente for alt det gale vi har gjort, og hvordan synden kan sones.

Vi leter etter forklaringer

når noe skrekkelig skjer, og ender ofte opp i anger og bot som soning for antatt egen skyld.

Forklaringer på klimaproblemene kan betraktes i et slikt lys. Ingen med respekt for vitenskap og fakta kan likevel benekte at den menneskeskapte drivhuseffekten er en trussel for livet på kloden. Det betyr ikke at *hele* drivhuseffekten er en følge av menneskelig aktivitet. Men vårt bidrag er tilstrekkelig til vi nå med rette bør innstille oss på bot og bedring. For naturens skyld, sier noen. Tja. Forskerne som artikkelen i New Scientist henviser til, mener tilsynelatende ikke det. Naturen tar tiden til hjelp og utbedrer selv skadene som oppstår. Men vi har ikke klodens millioner av år på oss. Mennesket har bare eksistert i 150–200 tusen år, som vi nå kan forlenge eller, i verste fall, avslutte. Som sagt, kloden gir blaffen.

Artikkelen har tidligere stått publisert i Minerva 2007: 83 nr. 2.

Leif Arne Heløe er tannlege, professor emeritus og tidligere sosialminister, direktør i NAVF og fylkesmann i Troms. Nå deltidsforsker.